

NAŠ LIST

Nov list nastopa svojo pot v svet. Naslov sam pove, komu je namenjen. Našemu ljudstvu po širnem slovenskem Primorju. Sicer berejo naši ljudje že druge liste, a vendar tudi ta ne bo odveč, saj bo pisan iz ljubezni do resnice in naroda.

Bo pa naš list katoliški, to se pravi, da bo širil in pojasnjeval resnico kot jo uči katoliška Cerkev, kateri je naš narod ostal zvest skozi dolgo tisočletje. Odkar sta šla preko naše zemlje apostola Slovanov sv. brata Ciril in Metod je bučalo čez naše gore in doline mnogo viharjev vseh vrst, a zvestobe do Cerkve mu ni še nihče vzel. Da je tudi v bodoče ne bo, naj nam pomaga ta tednik.

„Slovenski Primorec“ bo obranaval vsa tista vprašanja, za katera se mora katoličan zanimati, v vsa polja bo posegal, kamor katoličan sme in mora poseči. Ta polja pa so tako obširna, kot je prostrano področje Cerkve same. Cerkev pa mora in sme posegati vse do tja, kjer se pojavljajo življenjska vprašanja, ki so v zvezi z neumrljivi dušami. Tudi v politiko, saj je tudi ta pod božjim zakonom; tudi v politiki pride v poštev vest. Katoličan mora povsod paziti, da radi skrbi za zemeljsko srečo in blagostanje ne zapravi večne.

Seveda ne bo naš list posegal v strankarsko dnevno politiko, kjer se tako rade spročajo strasti. Zato ne bo glasilo nobene stranke, temveč hoče le primorsko ljudstvo vzgajati v resničnem krščanskem duhu. Ostati hoče na višini, ki jo mora imeti resnica. Resnico pa bo povedal brez strahu, brez kompromisov. Živimo v demokratični dobi in zato mora biti v tem popolna prostost.

Upamo, da bo list povsod dobrodošel. Radi posegajte po njem, da bo dvigal vaše mi-

Govor Pija XII.

*o trpljenju
nemških
katoličanov*

Dne 2. junija je govoril sv. oče o Nemčiji in o križevem potu nemških katoličanov v dobi, ko je vladal narodni socializem. Najprej je podal zgodovino konkordata in pokazal, kako je narodni socializem to slovesno pogodbo med Cerkvijo in državo teptal in izvajal nad nemškimi katoličani pravo pregananje. Tako pravi:

Boj proti Cerkvi je postajal vedno bolj zagrizen in strupen: uničene so bile vse katoliške organizacije, postopoma ukinjene vse tako cvetoče javne in privatne katoliške šole, mladina odrgana od družine in Cerkve, pritisk na mišljenje državljanov, posebno državnih uslužbencev vedno večji, potom skrite in organizirane propagande so si-

nega pastirja s pazljivo čuječnostjo in z očetovsko potrpežljivostjo, a tudi z junaško nevstrašenostjo. Ko je videl, da vse prepričevalno delo nič ne zaleže in je bila kršitev konkordata očitna ter versko preganjanje očitno je na tiho nedeljo t. 1937. izdal okrožnico „Mit brennender Sorge“, kjer je pokazal svetlo, kaj je v resnici narodni socializem, namreč prevzelen odpad od Kristusa. zanikanje njegovega nauka in njegovega odrešilnega dela, oboževanje sile, matkovanje rase in krvi, teptanje svobode in človekovega dostojanstva.

Niti vojna, pravi sv. oče, ni omejila sovražnosti proti Cerkvi. Če bi bil narodni socializem zmagal, je imel za Cerkev pripravljene še hude načrte. Papež

Končno so prenehali umori, prenehale so strašne grozote: naj konča tudi sovraštvo v vsaki obliki, vsak pohlep po oblasti, naj preneha vsaka preoblastnost močnejših, vsako zatiranje šibkih, naj vstane svet iz svojih ruševin in naj se vsposlavi mir, v katerem bodo uspevali narodi kot bratje.

Pij XII. prve dni avgusta 1945

stematično štali Cerkev, duhovnike, vernike, njene ustanove, njen nauk, njeno zgodovino; zaprte, odpravljene in zapfjenjene so bile redovne hiše in drugi cerkveni zavodi; uničen je bil tisk in vsaka katoliška knjižna proizvodnja.

Pojasnuje nadalje, kako so bili nemški katoličani strnjeni okrog svojih škofov, ki so odločno protestirali proti kršenju najsvetejših pravic in skušali rešiti, kar se je dalo. Omenja pa tudi, kaj je Cerkev napravila, da bi vse to preganjanje preprečila in kako je s posebno okrožnico obsodila zmoto narodnega socializma. Tako govori dobesedno:

Sv. stolica je ponovno protestirala pri voditeljih Nemčije in odločno in jasno zahtevala, da se spoštujejo dolžnosti naravnega prava, ki so bile potrjene s konkordatom. V listih usodnih letih je naš prednik Pij XI. vršil vlogo vrhov-

sli k duhovnim dobrinam zlasti, ker nas v sedanji dobi vse vleče k tlom in veže na zemljo.

sam ima v rokah tehtna poročila o namenih v povojni dobi, ki so se deloma že tudi javno pokazali z ravnanjem v Avstriji, Alzaciji in drugod, posebno in najhujše pa na Poljskem. In nadaljuje:

Mi smo nadaljevali delo svojega, prednika med vso svetovno vojno. S poslanicami smo poudarjali zahteve in neizpodbitna načela človečanstva in krščanske vere in tako pobijali nauk narodnega socializma in njegove zločeste posledice, ker so se posluževali najbolj rafiniranih znanstvenih načinov, da so mučili in pokončevali največkrat same nedolžne....

Če so voditelji Nemčije skentili, da bodo uničili katoliško Cerkev tudi v starem rajhu, je božja Previdnost odredila drugače. Preganjanje Cerkve od strani narodnega socializma je končalo z naglim in žalostnim koncem preganjavca.

Nato omenja trpljenje katoličanov po raznih taboriščih. Kolikor bolj prihajajo na svetlo vsa grozodejstva, ki so se po njih vršila, toliko bolj se pa tudi kaže junaštvo, s katerim so katoličani, duhovniki in verniki, vse

to prenašali za Kristusa. Posebno hudo so trpeli poljski duhovniki, ki jih je bilo od 1940 dalje v taboriščih 2800 in jih je ostalo pri življenju do preteklega aprila le 816. Mnogo je bilo po taboriščih duhovnikov poleg nemške tudi drugih narodnosti, ki so z mučeniško neustrašenostjo prenašali divjost narodno socialistične besnosti.

Narodni socializem, pravi sv. oče, je proglasil Cerkev za največjega sovražnika nemškega naroda in s tem žalil nemške katoličane in Cerkev samo. Ni moglo izostati maščevanje božje.

H koncu se obrača papež na vse narode:

Človeštvo firepeni po tem, da se konča s predrznostjo, ki je skrunila v teh vojni letih domove in družine, predrznost, ki vpije v nebo in in se je spremenila v eno največjih nevarnosti, neke za vero in naravnost, ampak tudi za vsako urejeno sožitje med ljudmi. Pomankanje je ustvarilo množice razočaranih in obupanih, ki pomnožujejo mase, ki hočejo revolucijo in nered in so plačane od tiranov nič manj nasilnih od onih, ki jih hočejo odvreči.

Narodi, posebno najhni in srednji, zahtevajo, da bodo sami vodili svojo usodo. Zdaj, ko so pomagali po svojih močeh s številnimi žrtvami, da se zruši nasilje, imajo pravico, da odklonijo politični in kulturni sistem, ki ga jim vsiljujejo drugi in ki ga večina ljudstva odločno zavrača.

Narodi upravičeno sodijo, da je glavna naloga onih ki pripravljajo mir ta, da napravijo konec zločinskih igrivih vojne in da ščitijo življenjske pravice in medsebojne dolžnosti vseh, velikih in malih, moogočnih in šibkih. V svoji zavesti vsi narodi čutijo, da bodo voditelji zgubili dobro ime, če ne bo za naslednjim zavladata pravičnost.

Končuje s prošnjo do Boga, da bi zavladal na zemlji čimprej pravi mir, ki bo zgrajen na pravičnosti, odkritosrčnosti in ljubezni, mir, ki bo v vsa srca prinesel vselje in tolažbo.

Iz govora sv. očeta je jasno razvidno kako je Cerkev javno obsodila narodni socializem v Nemčiji in vsa grozodejstva, ki jih je zagrešil. Papež ni molčal, kot zmotno misli marsikateri med našim ljudstvom. Govoril je in pred vsem svetom in nihče ne more več zbrisati te obsodbe. V zgodovini bo zapisana s svetlimi črkami in čas je pokazal, da je imel sv. oče prav, ko je svaril Nemčijo in ji jasno povedal, do kakega poloma jo bo pripeljalo. Kdor Cerkev preganja, javno ali skrito, si bo razbil glavo.

OKNO V SVET

Pomembne izjave ob koncu sovražnosti na Daljnem Vzhodu in koncu druge svetovne vojne

London, 16. avgusta

Kralj Jurij, je v sredo zvečer po radiu govoril angleškemu narodu. Med drugim je dejal: „Zdaj se bomo lahko trajno posvetili delu za obnovo tega, kar je bilo porušeno in delu za trajen mir, ki mora sloneti ne samo na materiji ni sili ampak tudi na spoštovanju moralnih zakonov“.

○

Predsednik Truman je dejal:

„Gospa in gospodje, to je največji dan. To je dan, ki smo ga pričakovali od decembra 1941. To je dan, ko preneha obstojati na svetu fašizem ter policijska vlada. To je dan demokracije. To je dan, ko moramo začeti z resničnim delom, da vzpostavimo v svetu svobodno vlado. Čaka nas največja naloga, ki smo se je do sedaj toltli. Položaj je zamotan, kakor je bil 7. decembra leta 1941. Treba je, da sodelujemo vsi in vem, da bomo delali vsi“.

Neki dopisnik poroča, da je Truman omenil: „Zelo hudo mi je, da pokojni predsednik Roosevelt nocoj ni z nami“.

○

Britanski ministrski predsednik Clement Attlee je ponoči naznanil britanskemu narodu, „da se je Japonska predala in da je zadnji sovražnik strt“. Ko je prečital bezedilo japonske note, se je Attlee obrnil na britanski narod, kateremu je opisal dogodke vojne na Daljnem Vzhodu. Nato je nadaljeval:

„V tem trenutku se moramo spomniti vojakov te dežele, dominionov, Indije in kolonij, na našo mornarico, na naše letalstvo, ki so se vsi tako hrabro borili proti Japonski.“

Naša hvaležnost velja tudi našim stavnim zaveznikom, predvsem Združenim državam, brez katerih pomoči bi se vojna na Vzhodu morala vršiti še dolga leta. Pomniti moramo da je Japonska, ki ji je Kitajska že štiri leta kljubovala, 7. decembra, 1941 udarila na nas, ko smo bili do kraja vezani v smrtni borbi z Nemčijo in Italijo. Izrabili so do skrajnosti pritisk iznenadenja in izdaje ter poplavalili naše ozemlje in dežele naših zaveznikov

A vojna sreča se je obrnila, ko so mogočne armade Združenih držav britanskega imperija in njihovih zaveznikov ter ob koncu tudi Sovjetska Zveza stopile v boj.

Zdaj kraljuje spel mir na svetu. Zahvalimo Boga za veliko osvoboditev in za njegovo pomoč“.

○

Ob priliki japonske predaje je po radiu govoril tudi generalisimus Čangkaišek. Med drugim je dejal:

„Dosegli smo zmago, a naše delo še ni končano. Ako je bila ta vojna zadnja, potem lahko

priznamo, da nepopisne grozote in ponižanje niso bile zanjo previsoka cena, ker je zmanjšalo naše trpljenje medsebojno zaupanje in iskrenost med narodi sveta, ki ljubijo mir.“

Kitajska se bo zdaj znašla pred izredno težkimi nalogami, ki bodo zahtevale še večje žrtve kot v letih vojne“.

Churchill je govoril na debati v angleški soddnji zbornici

London, 17. avgusta.

Včeraj popoldne se je sestala spodnja zbornica. Churchill je pričel debato. Med drugim je izjavil tudi da nekaj poslancev je nezadovoljnih, ker so komunisti dobili, oziroma skoro povsod dobivajo diktatorsko oblast. Toda — je rekel Churchill — v deželah, ki jih je opustošila vojna bo potreben za nekaj mesecev obstoj avtoritarnih vlad. Če bi ne bilo tako, bi nastala anarhija in bilo bi nes pametno zahtevati ali pričakovati takojšnjih liberalnih vlad ali demokratskih pogojev po vzgledu Anglije in Združenih držav.

V takih državah jemljejo politiko zelo resno; zato moramo vedeti, kako je z dogodki na Balkanu in v vzhodni Evropi. Ko je poročal o dejstvu, da je na Poljskem, Čkoslovaški in v Jugoslaviji na milijone ubojnih hiš, v katerih se bojijo, da se nenadoma pojavi na vratih policija ter iztrga družinam očete in sinove je dejal Churchill: „V naši zunanji politiki moramo povedati, kako pojmuje svobodo in legalnost“. Slišal se je smeh, ko je Churchill povedal, da bi bil zelo vesel, če bi ministrski predsednik povedal, kakšna je avtoriteta Laskija, ker je podajal izjave o zunanji politiki. Laski je namreč dejal, da mora biti angleška zunanja politika do Grčije popolnoma spremenjena.

Attleejev odgovor na opozicijske izjave Churchilla

London, 18. avgusta.

Ministrski predsednik Attlee je začel svoj govor s tem, da je bivšega ministrskega predsednika opisal kot enega izmed glavnih zmagovalcev. Churchill, je dejal, je zagotovljeno mesto v zgodovini: zmaga je bila dejansko rezultat načrtov, ki so bili izdelani pod njegovim vodstvom. Govornik je izjavil, da ima prof. Laski, o čigar avtoriteti je Churchill izrazil dvom, pravico do lastnega delovanja kakar vsak človek. Zato ima pravico, da izraža svoje misli. Vladno politiko pa vodijo ministri. Če kak časopis ali tuja država ali kak politik misli, da vodi angleško politiko osebno, ki ni laburistični minister, je v hudi zmoti.

Vloga britanske zunanje politike v bodočem evropskem miru

Britanski zunanji minister Ernest Bevin je v svojem govoru v spodnji zbornici očrtal načela britanske zunanje politike

Bevin je rekel: «Najtežji je verjetno položaj v deželah, ki so bile osvobodene sovražne zasedbe. Narode teh dežel so pozivali na neposlušnost in odpor proti zasedbenim oblastem. Odpor je bilo geslo dneva. Tako je nastalo stanje, kjer ne spostujejo nobenobnega zakona. Ko so bile te dežele osvobodene, je bilo zelo težko vzpostaviti spoštovanje pred zakonom in javni red. Ta prehodna doba med dvema stanjema stvari, ki so popolnoma nasprotna drug drugemu, bo zahtevala popustljivost, potrpljenje in trdno voljo».

«Vsi so sovražili fašiste in naciste. Z ozirom na stremljenje razširiti te nazive zdaj tudi na skupine, ki niso ne fašisti ne nacisti, ampak so enostavno ljudje, ki želijo imeti svojo lastno besedo in pri tem naletijo na odpor pri masovnih strankah, ki vidijo zdaj možnost polastiti se samovlade, bom skušal pokazati od primera do primera način, kako nameravamo postopati v razmerah, ki se bodo pojavile v posameznih državah».

Bevin je pozval spodnjo zbornico, naj ne primerja volitve v teh deželah s splošnimi volitvami v Veliki Britaniji. «V prihodnjih mesecih se bodo zgodile mnoge stvari, katerih ne bomo odobrvali. Toda ene stvari se moramo držati trdno takoj od vsega začetka, to je preprečiti moramo, da bi nova oblika totalitarizma nadomestila staro».

Jugoslovansko grški odnošaji

Pri vprašanju Grčije bo britanska vlada nadaljevala politiko, katera je bila javno določena po njeni osvoboditvi. «Ne vidimo nobene potrebe, da bi nudili naše posredništvo za ustanovitve nove vlade, preden ne bodo izvršene volitve. Grčija ne bo nikdar vstala dokler bodo njeni voditelji izgubljali

svoj čas s tem, da bodo teden za tednom skušali menjati svojo vlado. Britanska vlada je pozvala grško vlado, da razpiše volitve čim prej in bi z zadovoljstvom sprejela podelitev amnestije, ki bi vrnila ljudstvu zaupanje v oblasti. Velika Britanija, Združene države in Francija so ponudile svoje usluge kot opazovalci pri volitvah Predlagam, da pozovemo tudi predstavnike naših dominijonov na udeležbo. Obžalujem, da so Sovjeti odklonili udeležiti se tega nadzorstva».

«Regent Damaskinos je privolil potovati v Veliko Britanijo, kjer bomo razpravljali o problemih, katere mora reševati v svoji deželi».

Slovenska duhovščina in goriški nadškof

Že več časa se na goriškega nadškofa Mgrja Karla Margottija vodijo ostri napadi od strani slovenskih laikov in tudi od strani nekaterih slovenskih duhovnikov. Mgrju Margottiju se očita, da je sovražnik slovenskega ljudstva, ki ga je pod fašističnim režimom pomagal raznarodovati. Zahteva se kratko malo od njega, naj se odpove nadškofijski stolici in umakne. Ker se ti napadi vršijo javno po dnevnem časopisju in je radi tega slovenska katoliška javnost nemalo zbegana zlasti zaradi zadržanja slovenske duhovščine, zato se nam, goriškim slovenskim duhovnikom, zdi važno in nujno, da točno opredelimo svoje stališče v tem perečem vprašanju.

1. Slovenski duhovniki na Goriškem smo se vedno zavedali, da smo člani slovenskega naroda. Temu narodu smo bili vedno zvesti, za ta narod smo delali, za njegove pravice smo se neustrašeno borili, zanj tudi trpeli preganjanje, zapore in internacije. Vedno smo obsojali in še vedno obsojamo vse krivice, ki so se našemu narodu na Primorskem godile, zlasti pod fašističnim režimom.

2. Prav tako globoko pa se tudi zavedamo, da smo duhovniki svete rimsko-katoliške Cerkve, postavljeni, da med našim ljudstvom učimo njen nauk in delimo njene zakramente. Kot spoštujemo, slušamo in ljubimo Cerkev, tako spoštujemo, slušamo in ljubimo, tiste, ki jih je Kristus sam postavil, da Cerkev vodijo: papeža in škofo. V papežu zremo ne navadnega človeka, člana tega in tega naroda, temveč Kristusovega namestnika, ki objemlje v svoji ljubezni vse narode in je zlasti do našega malega in zatranega na-

roda ob nešteti prilikah pokazal svojo posebno skrb in naklonjenost. Prav tako gledamo v našem nadškofu svojega duhovnega nadpastirja in očeta, ki smo mu dolžni posebno spoštovanje, pokorščino in ljubezen.

3. To spoštovanje do cerkvene oblasti veže nas vse duhovnike in laike, tudi v slučaju, da bi nam bila cerkvena oblast krivična ali da se moti. Takrat smemo sicer povedati svoje mnenje, opozoriti na morebitne napake in zmote, tudi jasno in odločno, toda vedno z vso sinovsko spoštljivostjo in ljubeznijo.

4. Zaradi tega slovesno obsojamo način, kako se je postopalo in se postopa z našim goriškim nadškofom Mr. Margottijem: obsojamo vse nasilje, ki ga je moral pretrpeti, ko je bil aretiran in izgnan iz svoje škofije; obsojamo vso nespoštljivost in nedostojnost, s katero se njegovo ime vlačijo po dnevnem časopisu.

5. Obžalujemo, da so pri tej zadevi udeleženi tudi nekateri naši sobratje. Njihovega stališča ne moremo odobrovati ne kot duhovniki ne kot Slovenci. Prepričani smo, da nam tako postopanje z našim nadškofom ne bo moglo obroditi božjega blagoslova.

6. Slovenski duhovniki izjavljamo, da hočemo biti kot dosedaj tako tudi zanaprej vedno najtesneje povezani s svojim ljudstvom in s katoliško Cerkvijo in se bomo z vso silo uprli vsakemu poiskusu, da bi se zasejal razdor med našim narodom in med cerkveno oblastjo.

Iz škofijske pisarne

Razpisan je konkurz za mesto kanonika-sholastika v stolnem kapitlju v Gorici. Prošnjo je treba vložiti do 16. septembra.

Prošnjo za vstop v nadškofijsko malo semenišče je treba poslati čim prej.

Dne 25. avgusta je nastopil svojo novo službo nadškofijskega kanclerja č. g. dr. Rudi Klinac. Na novem mestu mu želimo obilo božjega blagoslova.

NEDELJSKA MISEL

(Te naše nedeljske misli bomo izbirali dobesedno iz „Domačih ogovorov po nedeljskih evangeljih za verne ljudi na deželi“, katere je izdal v Celovcu leta 1855. eden najboljših slovenskih govornikov, naš rojak Fil. Jak. Kafol).

Za petnajsto pobinkošno nedeljo

„Cerkveni učeniški prispevajo smrt mladeniča iz današnjega evangelja nesrečnemu grešniku, kateremu greh že v mladosti dušo ugonobi, spominjajoč se pri tem na besede svetega Avguščina: Kakor umrje telo, kadar ga duša zapusti, tako umrje duša kadar Boga izgubi. Žalostno mater pa ki za sinom joče, prispevajo sveti cerkvi, ki za grešniki milo zdihuje in jih nazaj v življenje vabi.

Bog, ki nam je telo in dušo dal, ju tudi s svojim duhom čudovito oživlja sveta volja nebeskega Očeta je da za telo skrbimo. Še večjo dolžnost imamo skrbeti za dušo. Dušno življenje pa obstoji v tem, da se greha zdržimo in v milosti napredujemo. Z drugimi besedami pa se to pravi, da se je treba zoperstavljati sovražnikom ki nas napeljujejo v greh in nam s tem duhovno smrt povzročajo.

Kateri so ti naši smrtni sovražniki in pogrebci naše duše? Prvi je nespametna mladost. Drugi je predrzno zaupanje v b. žjo milost.

Tretji je grešna navada. Četrta je pozaba na Boga“.

Naša ljubezen do naroda

Kakor je takrat, ko je Nemeč „reševal“ Evropo veljal za komunista vsak, kdor ni stoodstotno pritrjeval, da jo le on — Nemeč — lahko „reši“, tako je danes razkričan za fašista vsak,

kdor stoodstotno ne soglaša z novimi režimi v osvobojenih deželah. To sodbo je izrekel v radiju londonski komentator Grga Zlataper — gotovo ne na svojo lastno pest. — Krivične sodbe so to, in še bolj krivične ako naše ljudstvo danes obsoja svoje duhovnike kot sovražnike svojega naroda, sem ter tje celo kot izdajalce.

Zato bomo spregovorili par besed o tej zadevi.

Menda se boste vsi strinjali v tem, da svoj narod ljubi resnično tisti, ki ga po svojih močeh varuje dušne, telesne in gmojne skode in mu s svojim znanjem pomaga kolikor more.

Ne mislimo za danes obravnavati tega kako je naš duhovnik, učil in vodil naš mali narodič skozi 25 let hude sužnosti pod Italijo. Takrat mu nihče ni očital, da ne ljubi svojega ljudstva.

Poiščimo bližnjih dogodkov zadnjih vojskinit let. Spominjam se kako je v septembru 1943 in pozneje še mnogokrat a zlasti tedaj, vse „hajkalo“ ko so Nemci pridri s tanki v deželo. Vasi so se izpraznile, vse je trepetalo. Kdo je takrat reševal domačije, da niso pogorele, zagovaral vaščane in pobeglice pred Nemci, da se niso nad celimi vasmi maščevali z ognjem in mečem? Župnik je bil, ki je ostal skoro zapuščen v vasi in s svojo krotko besedo ukrotil razjarjeno soldatesko. Prav mirno in brez predsodkov si odgovorite: je-li župnik ljubil svoj narod ali ne?

Kdo je pritiskal toliko kljuk po najrazličnejših uradih italijansko nemških, kdo pisal sto vlog, prošenj, posredovanj za naše zaprte osumljene rojake, kdo zbiral in vodil podporno akcijo za naše internirance po taboriščih in zaporih? Ali ni bil spet v prvi vrsti slovenski duhovnik in tudi naš nadškof Mons. Margotti enako kakor krški škof, solkanski rojak dr. Srebernič, ki se je z vso svojo gorečnostjo zavzel za stransko usodo internirancev na Rabu.

Prav mirno in brez predsodkov si odgovorite: so li ti ljudje ljubili narod ali ne? Svoj narod ljubi kdor ga varuje škode

in mu pomaga v nesreči — tako uči zdrava pamet.

Tako preglejte pod drobno-gledom trezne pameti brez strasti in predsodkov, ki jih je prinesla vojna in revolucija, vse nauke, svarila dejanja svojih duhovnikov pa si boste ustvarili pravo sodbo kdo je svoj narod res ljubil in ga še ljubi, dasi dobiva za to plačilo sveta: prezir nehvaležnot. očitanja in grožnje.

Obnovitev božje poti na mirenskem Gradu

Božja pot žalostne M. B. bo 8. septembra praznik na rojstva M. B. zopet obnovljena.

7. septembra bo spravni in zadostilni dan. Ob 3. popoldne bo svetišče na Gradu zopet blagoslovljeno. Ob 4. slovesen blagoslov in posvetitev M. B. v zahvalo za varstvo v času groze in strahote.

Na praznik rojstva Marijinega prenos kipa žalostne M. B. iz mirenske župne cerkve in slovesna sv. maša na Gradu, ki jo bo daroval mirenski novomašnik č. g. misjonar Lojze Grilj. Sprevod s kipom M. B. bo začel ob 9. in pod Gradom se mu bo pridružil novomašniški sprevod.

Romarji prihitite k žalostni M. B. in s pobožno molitvijo in obnašanjem primernem svetemu kraju prosite Marijo milosti in pomoči

Slovenska božja služba v Gorici

Vsako nedeljo in praznik ob 6.: sv. maša pred izpostavljenim sv. R. T. s slovenskim peljem in pridigo v stolnici in na Travniku.

Ob 7. sv. maša s pridigo pri kapucinih.

Ob 9. sv. maša s slov. peljem in pridigo na Travniku, Kostanjevici in začasno tudi v zasilni kapeli pri sv. Justu pri južni postaji.

Popoldne ob 3. slovenski blagoslov in krščanski nauk na Travniku.

Vsak prvi petek v mesecu je ob 6. v stolnici sv. maša s pridigo v čast Srcu Jez. s slov. peljem.

Vsako prvo soboto pobožnost v stolnici ob isti uri: sv. maša s premišljevanjem rožnega venca.

Nekoliko likov iz naše preteklosti

1. Dr. ANDREJ LAVRIN, župnik šempeterski

Veliko slavnih mož nam je dala Vipava. Najbolj pozabljen med vsemi pa je gotovo dr. Andrej Lavrin. Kdo je neki bil ta nepoznani mož?

Rojen je bil v Vipavi leta 1743. Izvršivši goriške jezuitske srednje šole se je oddal na visoko šolo v Gradec. Tu je dosegel doktorat modroslovja in bogoslovja. Nato je na Dunaju poslušal predavanja iz cerkvenega prava pri dr. Riegerju in se navzel njegovega duha. Ko se je vrnil v domovino kot posvečen duhovnik je prevzel,

kakor sam pripoveduje, na zahtevo škofa Attemsa kaplansko službo v Vipavi.

Pa to je trajalo le malo časa. Kaj kmalu ga je knez in nadškof Attems imenoval za svojega osebnega tajnika v Gorici. Ker je bil ta prvi goriški nadškof po svojih stalnih vizitacijah zelo pogosto iz Gorice odsoten in se dolgo mudil s svojim generalnim vikarjem po koroških župnijah svoje nadškofije je za čas svoje odsotnosti imenoval našega Lavrina za svojega generalnega pro-

vikarja. O tem pripoveduje sam dr. Lavrin sedeče: „Kolikokrat je bil gospod nadškof odsoten po svojih vizitacijah oskrboval sem jaz kot generalni avditor in generalnega vikarja namestnik upravo nadškofije.“ Za zasluge mu je nadškof preskrbel čast apostolskega protonotarja.

V tej svoji službi je ostal tudi pod drugim goriškim nadškofom Edlingom vse do leta 1779. Tega leta ra beremo v šempeterski krstni knjigi sledeči uvod. „Ta knjiga se začne po splošnem štetju leta 1780; ko je bila XIII. indikcija, za časa papeža Pija VI. ko je bil goriški nadškof Rud. I. Josip prof. Edling in za c. kr. dekana in župnika v Šempetru in podružnicah jaz Andre

Josip Lavrin svetega bogoslovja doktor, apostolski propnotar in prevzvišenih in prečastitih goriških nadškofov, prvega sv. rimskega cesarstva kneza in nadškofa grofa Karola Attemsa in drugega Rudolfa grofa Edlinga bivši avditor in generalni provikar ter tajni svetnik.

Ta pompozni uvod v krstno knjigo nam pokaže vse službe in časti njegove. Pod škofom Inzaghijem, potem ko je moral Edling v priganstvo in je bila goriška nadškofija zatrtja je naš Lavrin zopet napredoval in presegel celo Gorico samo. Škof Inzaghi ki je upravljal dve škofiji je poleg navadnih dekanatov ustanovil še okrožne dekanije. In itak okrožni dekan je postal v

Tebi, slovenski delavec in kmet!

Slovenski narod je narod kmetov in delavcev. Bogatinov in aristokratov med nami ni, na Primorskem še manj nego v ostali Sloveniji. Zato bi mi ki smo si naredili nalogo, da hočemo pisati za slovensko primorsko ljudstvo, zgrešili svoj namen, če bi pozabili nate, delavec! Mnogi so, ki ti danes govorijo in ti obljublajo, da te bodo rešili vseh težkih in mučnih skrbi za vsakdanje življenje, skrbi za starost, za bolezni, za družino, za brezposelnost. Obljublajo ti, kar si najbolj želiš: delo in srečo zate in za tvoje otroke.

Mi nimamo namena ustanovljati stranko, razvijati svoj socialni program, kako mislimo rešiti, oziroma pomagati pri reševanju socialnega vprašanja. Saj vemo, da tega vprašanja ne bo rešila nobena stranka sama zase, temveč da bodo temu kos le vse sile naroda, če se združijo vse stranke. Mi nismo stranka, toda kljub temu nočemo stati ob strani sedaj, ko se bije odločilni boj za naš narod in za rešitev delavskega in kmetijskega stanu. Zato pa bomo, kakor se za katoliško nadstrankarsko glasilo spodobi, v luči evangelijskega nauka in cerkvenih navodil poučevali vernike, kje in kako naj iščejo pravilno rešitev tudi delavskemu in kmetiskemu vprašanju, da ne bodo v iskanju zemske pravice grešili zoper večno. Kajti: „kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi“, nas opominja Kristus. Mi se tudi zavedamo, da nemore biti srečen človek, ki ne stavi za temelj socialnega reda naravne in božje pravice, naravnih in božjih postav. Prav tako pa se zavedamo, da nam avtentično razlago naravnega in božjega reda daje sv. Cerkev. Zaradi tega se bomo

vedno držali socialnega nauka kakor ga papeži razlagajo.

Na svetu je več socialnih šol in sistemov, ki se med sabo vjemajo v tem, da vsakdo predlaga svojo rešitev razmerja med delom in kapitalom, med poedincem in družbo, med Cerkvijo in državo, kar predstavlja glavne probleme socialnega vprašanja. Danes sta v svetu najbolj v veljavi dva taka sistema: socialistično-komunistični in krščanski. Eden sloni na materializmu, drugi na veri v duhovni svet. Vsi danes pripadajo ali enemu ali drugemu po tem ali verujejo ali ne verujejo v bitnost duhovnega sveta. Med obema sistemoma so neizbežne polemike, ker vsak pač brani resničnost svojega sistema. V demokraciji pa je ravno to bistveno, da je svoboda javnega mnenja in torej polemike. Kjer tega ni, tam je diktatura, pa če še tako kričijo, da je demokracija. Pri nas pravijo, da je demokracija, torej svoboda polemike. Zato upamo, da nas nihče ne bo psoval in ne nasilja delal, če bomo odkrito povedali, kaj se nam zdi zmotno pri reševanju socialnega vprašanja, zlasti še pri nas. Resničnost in pravilnost sistema se ne dokazuje s psovki in bunkami (manganello), temveč z umskimi dokazi.

In ti, slovenski delavec in kmet če hočeš vedeti, kako moraš reševati svoje vprašanje, da rešiš tudi svojo dušo, poslušaj nauk Cerkve.

Novi železniški urnik:

S prvim avgustom je bil vpeljan novi urnik za vlake.
GORICA-TRST: Odhod iz Gorice 6.45 8.26 (za delavce); 14.02; 16.45
TRST-GORICA: Odhod iz Trsta 6.25 (za delavce); 14.30 (za delavce); 16.40

Odgovorni urednik Mrsg. ALOIZIJ NOVAK
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.

škodo Gorice same šempeterski dekan Lavrin. V njegovo okrožno dekanijo so spadale namreč sledeče župnije: Sv. Hilarija in Tacijana v Gorici, Miren, Prvačina, Vogersko, sv. Ignacij, Solkan, Kanal, Doberdob, Kostanjevica in Temnica. Poleg teh cela dekanija tolminska z župnijami Volče, Kobarid, Bovec, Podmelec, Sentviška gora, Šebrelje, Cerkev in Nemški Rut, ter ves dekanat črniški z župnijami Šempas, Kamnje, Sv. Križ, Rihemberk, Komen, Dornberg, Renče, Štjak, Gaberje, Goče, Sentvid in Ajdovščina.

Vse to pa je trajalo samo dve leti. Dne 21. avgusta 1792, se je povrnilo vse zopet v stari red. Kakšne pravice so imeli ti okrožni dekanji ne bomo tu razpravljali,

ker je to strogo cerkvena zadeva. Vse kakor so bile te pravice precej dalekosežne.

Dr. Andrej Lavrin je umrl v Šempetru dne 24. aprila 1808. Že dve leti prej je bolehal za jetiko in umrl star 65 let. Pokopan je v Šempetru.

Dr. Lavrin je bil učen mož in velik zagovornik cerkvenih in še prav posebno svojih župnijskih pravic kakor nam priča naš nadškofijski arhiv. Sodeloval je pri verski obnovi naše nadškofije ob strani obeh prvih nadškofov. Kako veliko je bilo to delo nam nemalo pričajo vizitacijski zapiski iz one dobe.

Mož se je v svoji vsestranosti bavil tudi s cerkveno zgodovino. V knjigi: „Austria sacra“, katero

Iz življenja Cerkve

Argentinijska. Že nekaj časa sem se pojavlja v Argentini močno nacistično usmerjeno gibanje, ki zastruplja ljudi z raznimi zmotami. Ni čuda, če so škofje resno nastopili proti njemu. Posebno nevarno je gibanje radi tega, ker pravi, da je katoliško in da mu je vera sveta stvar in tako zavaja ljudi v zmoti. Raznim listom so škofje vzeli pravico, da se imenujejo katoliški, ker so kljub obsodbi od strani Cerkve še naprej zagovarjali in širili to zmoti.

Francijska. Na socialnem polju je zadnje čase v Franciji zrastle nekaj novega in sicer udruženje neporočenih žensk, ki ima namen pomagati po družinah materam, ki so v velikih potrebah. Za to delo se te ženske pripravljajo in vzgajajo na posebnih tečajih, ker hočejo duhovno in materialno pomagati po ubogih družinah. Posebno skrb bo posvečena delavskim družinam in zahteva, da se spoštuje človekova osebnost in dostojanstvo, da se delavcu dajo pravice kot vsakemu državljanu in se mu poskrbi taka plača, da bo pošteno živel s svojo družino in da se spoštuje svetost družine.

Urniki za avtokorijere:

GORICA-TRST: Odhod ob 7.30 iz G.; ob 13 iz T.; vsak dan razen ob nedeljah.
GORICA-TRŽIČ: Odhod ob 6.30 iz G.; ob 17 iz Tržiča; vsak dan razen ob nedeljah, toda samo za delavce. Za vojake in civiliste pa odhaja korijera ob 7.38 iz Tržiča v G. in ob 15 iz G. v Tržič vsak dan razen ob nedeljah.
GORICA-KOBARID-BOVEC: Odhod iz Gorice ob 15.30; iz Bovca ob 6 vsak dan.
GORICA-CERVINJAN: Odhod iz Gorice ob 17; iz Cervinjana ob 7 vsak dan razen ob nedeljah.
GORICA-VIDEM: Odhod iz Gorice ob 6.30 in ob 16; iz Vidma ob 8 in ob 18 vsak dan razen ob nedeljah.
GORICA-GRADEŽ: Odhod iz Gorice ob 13; iz Gradeža ob 6 samo ob torkih, četrtnih in sobotah.
TRST-GRADEŽ: Odhod iz Trsta ob 13; iz Gradeža ob 6 samo ob pondeljkih, sredah in petkih.

Razna obvestila

Vsi brezposelni se morajo prijaviti na delavskem uradu v Gorici, via Crispi 9/I. Urad je odprt dopoldne in popoldne.

Poljedelski urad v Bolzanu daje na razpolago goriškemu okraju govejo živino alpske pasme, da bi živinorejci zopet prišli do živine. Kdor bi želel kako žival naj javi do 10 sept. na poljedelski urad v Gorici, via Duca d'Aosta 55 in naj označi kaj bi rad: bike, krave, telice ali junice in koliko. Ko do spejo živali bo vsakemu, ki se bo prijavil, sporočena cena, ki pa ne bo vezan da sprejme kar je naročil.

„Sepral“ poziva vse posestnike do datnih nakaznic za bolnike, izdanih vs do 7. avg., da se prijavijo na Prehr občinskem uradu v via Morelli 28, kjer bodo nakaznice potrjene s pečatom Brez pečata ne bodo mogli dvigniti pripadajočih jim obrokov za september in naslednje mesece.

Nova iznajdba

Pretekle dni je predsednik Združen držav Truman vrgel v svet vest o zgraditvi nove bombe z dosedaj nedosegljivim učinkom. Majhna je sicer po veliki, a njen učinek je 2000 krat večji od bomb, ki so bile v rabi v tej vojni. Njena moč izhaja iz energije, ki jo imajo v sebi najmanjši delci snovi: atomi. Dolgo so proučevali, kako bi praktično uporabili atomsko energijo v vojne namene. Že Nemci so poskušali, a ni se jim posrečilo.

Tudi ameriški in angleški učenjaki so se potili s tem vprašanjem in končno jim je le uspelo. Dve leti in pol so poskušali, da so prišli do sedanjih rezultatov. Nad dvajset milijonov dolarjev so potrosili in 125 tisoč delavcev je bilo zaposlenih po raznih tovarnah. Nobena iznajdba ni še toliko stala.

Graditev te bombe je velika skrivnost. Le malo je ljudi ki poznajo njen ustroj, delavci vedo le toliko, kolikor je bilo potrebno, da svoje delo izvršijo. Koliko časa bo ostala skrivnost ne vemo. Ootovo bodo drugi narodi napeli vse sile, da izvožajo njeno sestavo in delovanje. Za enkrat je proglašena kot monopol Amerike in Anglije.

Učinek je, kot poročajo, strahovit. Kamor pade taka bomba, pomeže z vsem v krogu s polimerom 3. km. Da bi pojasnili njen učinek jo primerjajo z eksplozijo ladje, ki je vozila 3000 ton. razstreliva in je eksplodirala l. 1917 ob Novi Škociji. Učinek te eksplozije je bil grozen, a je bil komaj sedmina učinka, ki ga ima atomska bomba. Do zdaj sta bili vrženi šele dve in sam japonski cesar je izjavil, da je to bil vzrok, da je vojna med japonsko in zavezniki kar naenkrat končala.

Dijaki naj se vpišejo v slovenski gimn, do 1. 9. na Travniku 20.

je izdal p. Marijan bosonogi avguštinec na Dunaju leta 1780-1788. je priobčil naš dr. Lavrin kratko zgodovino oglejskega patriarhata in potem tudi nove goriške nadškofije.

Leta 1790. je za svoje zasluge postal tudi goriški častni kanonik.

Mi se tega moža tem raje spominjamo, ker je živel v časih, kateri so na las podobni našim. Živel je v dobi jožefinizma, ko je cesar Jožef po cerkvah gospodaril, samostane razpuščal in sploh cerkev v državni voz uklepal. Živel je v dobi francoske revolucije in Napoleonovih vojska, ko je naša deželica bila razdeljena pod različne gospodarje in so so po njej premikale francoske in avstrijske čete.

Ker je bil generalni provikar Edlinga si lahko predstavljamo, da je bil deležen tudi njegovega duha, torej v bistvu nasproten jožefinjskim reformam.

Samo o jezuitih ne govori v svojih zapiskih preveč ljubeznivo. Pa to si lahko tolmačimo, ker je bil župnik one župnije, katero so skozi dve stoletji upravljali jezuiti po svojih namestnikih, ki so zanemarjali cerkvena poslopja in župnišče. Sicer se pritožuje samo nad to nemarnostjo in drugih zadev ne omenja.

Ta naš rojak je v hurnih dobah stal v prvih vrstah pri obnovi verskega in cerkvenega življenja na Goriškem in tudi svoje življenje je zaključil sredi Napoleonovih vojska in zmed.